УДК 338.47

DOI: 10.35340/2308-104X.2020.89-4-19

**СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ
РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНОЇ
ІНФРАСТРУКТУРИ В УКРАЇНІ****STRATEGIC DIRECTIONS OF
TRANSPORT INFRASTRUCTURE
DEVELOPMENT IN UKRAINE**

ПОПОВА Ю. М.,
кандидат економічних наук,
доцент, доцент кафедри бізнес-
логістики та транспортних
технологій, Державний
університет інфраструктури та
технологій

POPOVA Yu.,
PhD in Economics, Associate
Professor, Lecturer of the
Department of Business Logistics
and Transportation Technologies,
State University of Infrastructure
and Technology

Визначено роль транспортної галузі в розвитку національної економіки. Досліджено сучасний стан вітчизняної транспортної інфраструктури. Сформовано стратегічні напрями її розвитку.

Ключові слова: транспортна інфраструктура; транспортна галузь; розвиток; стратегічні напрями; стратегія.

Определена роль транспортной отрасли в развитии национальной экономики. Исследовано современное состояние отечественной транспортной инфраструктуры. Сформированы стратегические направления ее развития.

Ключевые слова: транспортная инфраструктура; транспортная отрасль; развитие; стратегические направления; стратегия.

The role of the transport industry in the development of the national economy is defined. The current state of the domestic transport infrastructure is studied. The strategic directions of its development are formed.

Keywords: transport infrastructure; transport industry; development; strategic directions; strategy.

Постановка проблеми. Транспорт являє собою інфраструктурну галузь, яка забезпечує потреби національної економіки та суспільства у вантажних й пасажирських перевезеннях.

Дослідники [1, с. 35] справедливо звертають увагу на той факт, що транспорт є необхідною умовою територіального поділу праці, спеціалізації регіонів та соціально-економічного розвитку країни.

Складаючи матеріальну основу розвитку внутрішніх виробничо-технологічних та зовнішніх зв'язків держави, транспортна галузь здатна сприяти інтеграції національної економіки до європейського та світового економічного простору.

Звертаючи увагу на вигідне географічне розташування України, слід відзначити її значний потенціал як транзитної держави. Однак існуючі проблеми розвитку транспортної інфраструктури унеможливають використання таких переваг, негативно впливаючи на конкурентоспроможність галузі та економіки в цілому.

Тому, постає необхідність реформування галузі. Але в сучасних умовах успішний розвиток галузей національної економіки, в тому числі і транспортної інфраструктури, представляється можливим за умов дієвого стратегічного управління та формування відповідних ефективних напрямів (з урахуванням сучасних викликів та перспектив європейської інтеграції України), що обумовлює актуальність даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам та перспективам розвитку вітчизняної транспортної інфраструктури присвячено роботи Т. Блудової [2], І. Бузько, І. Заблудської, О. Зеленко [3], Д. Прейгера [4], І. Садловської [5], О. Собкевич [4].

Однак, в умовах розвитку процесів глобалізації та поширення міжнародних економічних зв'язків, проблеми формування стратегічних напрямів розвитку транспортної інфраструктури, які відповідають довгостроковим тенденціям і цілям соціально-економічного розвитку країни, потребують додаткових досліджень.

Метою статті є формування стратегічних напрямів розвитку вітчизняної транспортної інфраструктури.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як свідчать результати досліджень, у 2019 р. спостерігалась хоча й незначна, але позитивна динаміка розвитку транспортної інфраструктури, що мало прояв у зростанні як вантажо-, так і пасажирообороту (табл. 1).

Слід зазначити, що на підвищення обороту вантажів вплинув попит з боку сільськогосподарських підприємств (внаслідок значного врожаю зернових культур), а також будівельних організацій (ремонт та будівництво інфраструктурних об'єктів).

Таблиця 1

Динаміка темпів приросту вантажо- та пасажирообороту, %

	2015	2016	2017	2018	2019
Вантажооборот	-5,8	2,6	5,9	-3,3	2,1
Пасажирооборот	-8,8	5,3	7,6	5,1	3,3

*Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Джерело: побудовано за даними [6]

На зростанні пасажирообороту позначився розвиток авіаційного транспорту через лібералізацію ринку авіаперевезень та функціонування авіаційних лоукостерів.

Так, за даними Міністерства інфраструктури України, пасажиропотік через аеропорти України збільшився на 18,4% (24334,5 тис. осіб), демонструючи один з найкращих результатів у Європі. Так, у порівнянні з 2018 р. зростання кількості обслугованих пасажирів за аеропортами країни розподілилось таким чином: Харків – на 39,4%, Львів – на 38,8%, Бориспіль – на 21,1%, Дніпропетровськ – на 13,2%, Одеса – на 17,1% та Запоріжжя – на 8,4%. На 7% зросли перевезення пасажирів на внутрішніх авіарейсах [7].

Водночас падіння обсягів промислового виробництва (особливо в металургійній та вугільній галузях, які займають значну частку в обсязі

вантажних перевезень); невирішені проблеми в сфері логістики; системне недофінансування інфраструктурних проєктів та галузі в цілому, що унеможлиблює модернізацію та оновлення рухомого складу та інфраструктури; недостатнє технічне обслуговування інфраструктури та транспорту, технічна відсталість та значний знос рухомого складу гальмують повноцінне використання потенціалу вітчизняного транспортного комплексу та негативно позначаються на інфраструктурному розвитку.

Звертаючи увагу на рівень розвитку вітчизняної транспортної інфраструктури, слід звернути увагу на Індекс глобальної конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Index), який щорічно складається Всесвітнім економічним форумом (WEF) та застосовується країнами для аналізу економічних проблем та розробки відповідних стратегій.

Однією зі складових даного індексу є рівень розвитку транспортної інфраструктури, за яким Україна посідає 59 місце зі 141 країни. Більш детальний аналіз даного показника дозволив констатувати, що за якістю дорожньої інфраструктури країна знаходиться на 114 місці, за розвитком залізничної інфраструктури – на 25, за ефективністю послуг повітряного транспорту – на 101, за ефективністю послуг морських портів – на 78 [8].

Певний інтерес в контексті даного дослідження представляють оцінки української транспортної системи, представлені у звіті The Boston Consulting Group (BCG) [9], в якому відзначено такі основні проблеми розвитку транспортної інфраструктури України: обмежена пропускна здатність шляхів; фрагментація транспорту; брак фінансування; відсутність сучасних інженерних та будівельних технологій; недостатньо сприятливі умови для участі приватного сектора в процесах розвитку.

Акцентуючись на доцільності модернізації та розбудови сучасної вітчизняної транспортної інфраструктури, необхідно звернути увагу на успішні світові практики використання стратегічного підходу до її розвитку, який передбачає розробку концептуальних засад та реалізацію національної транспортної стратегії.

Слід відзначити, що в Україні, з метою комплексного розв'язання наявних проблем в транспортній галузі, затверджено Національну транспортну стратегію до 2030 р.

Даний документ «визначає основні напрями покращення якості надання транспортних послуг, передбачає наближення рівня їх надання та розвитку інфраструктури до європейських стандартів, підвищення рівня безпеки та зменшення негативного впливу на навколишнє природне середовище, реагує на необхідність поліпшення системи управління, проведення адміністративної реформи та децентралізації повноважень центральних органів виконавчої влади, запровадження антикорупційної політики, корпоративного управління у державному секторі економіки» [10].

Серед основних передумов її формування слід відзначити наступні: зміни геополітичної ситуації; впровадження євроінтеграційного курсу та імплементація Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом; необхідність соціально-економічних реформ в країні з врахуванням сучасних

викликів та ризиків, що унеможливлювало подальшу реалізацію Транспортної стратегії України до 2020 року.

Слід звернути увагу, що розвиток будь-якої галузі національної економіки унеможливлюється без визначення відповідних стратегічних векторів, постановки цілей і вибору засобів їх досягнення.

Отже, Національна транспортна стратегія України до 2030 року містить основні пріоритети розвитку транспортної інфраструктури, які сформовано з врахуванням курсу на євроінтеграцію.

Серед них: конкурентоспроможна та ефективна транспортна система; інноваційний розвиток транспортної галузі та глобальні інвестиційні проєкти; безпечний для суспільства, екологічно чистий та енергоефективний транспорт; безперешкодна мобільність та міжрегіональна інтеграція [10].

Тому, враховуючи характер існуючих проблем, в рамках даної стратегії, виходячи з наведених вище пріоритетів, представляється доцільним формування стратегічних напрямів, спрямованих на розвиток транспортної інфраструктури та повноцінне використання транзитного потенціалу країни. А саме:

розвиток мультимодальних і інтермодальних перевезень шляхом формування відповідної Державної цільової програми, що дозволить збільшити ефективність використання транзитного потенціалу країни;

запровадження інструментів стимулювання та підтримки державно-приватного партнерства в розбудові та модернізації галузі, розробка механізму залучення приватного капіталу до розвитку транспортної інфраструктури;

запровадження сучасних інноваційних рішень та цифрових технологій, які здатні поєднати експлуатацію, планування, проєктування та розвиток і обслуговування інфраструктури (використання роботизованих і дистанційно керованих вантажно-розвантажувальних систем; Інтернету речей через запровадження програмного забезпечення, що дозволить оптимізувати процеси маршрутизації та досягти раціоналізації управління рухом транспорту; технології блокчейн, що дозволить оптимізувати час та витрати на оформлення вантажів та їх доставку);

гармонізація нормативно-правової бази функціонування транспортної інфраструктури з європейською задля забезпечення ефективної взаємодії та співпраці.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Транспортна інфраструктура відіграє значну роль у розвитку національної економіки. Однак існуючі проблеми в цій сфері унеможливлюють використання її потенціалу та можливостей, що негативно впливає на конкурентоспроможність галузі та економіки в цілому. Тому, постає необхідність реформування галузі.

Сучасний міжнародний досвід довів ефективність розвитку різних галузей на основі стратегічного підходу. Враховуючи такі практики, в Україні затверджено Національну транспортну стратегію до 2030 р.

Беручи до уваги характер існуючих проблем, сучасні зовнішні та внутрішні виклики, в рамках даної стратегії, представляється доцільним формування стратегічних напрямів, спрямованих на розвиток транспортної інфраструктури та повноцінне використання транзитного потенціалу країни. Однак, їх запровадження та практична реалізація потребують формування

організаційно-економічних механізмів, що складатиме перспективи подальших досліджень.

Література:

1. Бідняк М. Н., Біліченко В. В. Виробничі системи на транспорті: теорія і практика: монографія. Вінниця: УНІВЕРСУМ Вінниця, 2006. 176 с.
2. Блудова Т. В., Токар В. В. Моделювання інноваційно-інвестиційної діяльності в контексті економічної безпеки підприємства. *Ефективна економіка*. 2013. № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1826>.
3. Інфраструктурне забезпечення розвитку транспортної системи регіону: колективна монографія / за заг. ред.: Заблудська І. В., Бузько І. Р., Зеленко О. О., Хорошилова І. О. Сєверодонецьк: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2016. 193 с.
4. Прейгер Д. К., Собкевич О. В., Ємельянова О. Ю. Стратегічні напрями розвитку транспортної галузі України у післякризовий період: аналіт. доп. / за заг. ред. Я. А. Жаліла. К.: НІСД, 2012. 112 с.
5. Садловська І. П. Стратегічне управління національною транспортною інфраструктурою України: монографія. К.: Сердюк В. Л., 2011. 356 с.
6. Державна служба статистики України. Офіційний сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
7. Міністерство інфраструктури України. Офіційний сайт. URL: <https://mtu.gov.ua/news/31589.html>.
8. The Global Competitiveness Report 2019. URL: <https://www.weforum.org/reports/global-competitiveness-report-2019>.
9. Boston Consulting Group. URL: <https://www.bcg.com/ru-ru/industries/transportation-travel-tourism/center-digital-transportation/sectors.aspx>.
10. Про схвалення Національної транспортної стратегії України на період до 2030 року: розпорядження КМУ від 30.05.2018 р. № 430-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/430-2018-p#Text>.

References:

1. Bidnjak M. N., Bilichenko V. V. Vyrobnychi systemy na transporti: teoriya i praktyka: monoghrafija. Vinnycja: UNIVERSUM Vinnycja, 2006. 176 s.
2. Bludova T. V., Tokar V. V. Modeljuvannja innovacijno-investycijnoji dijalnosti v konteksti ekonomichnoji bezpeky pidpryjemstva. *Efektivna ekonomika*. 2013. # 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1826>.
3. Infrastrukturne zabezpechennja rozvytku transportnoji systemy reghionu: kolektyvna monoghrafija / za zagh. red.: Zablodsjska I. V., Buzjko I. R., Zelenko O. O., Khoroshylova I. O. Sjevjerodonecjk: Vyd-vo SNU im. V. Dalja, 2016. 193 s.
4. Prejgher D. K., Sobkevych O. V., Jemeljanova O. Ju. Strategichni naprjamy rozvytku transportnoji ghaluzi Ukrajinu u pisljakryzovyj period: analit. dop. / za zagh. red. Ja. A. Zhalila. K.: NISD, 2012. 112 s.
5. Sadlovsjka I. P. Strategichne upravlinnja nacionaljnoju transportnoju infrastrukturoju Ukrajinu: monoghrafija. K.: Serdjuk V. L., 2011. 356 s.

6. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Oficijnyj sajt. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
 7. Ministerstvo infrastruktury Ukrainy. Oficijnyj sajt. URL: <https://mtu.gov.ua/news/31589.html>.
 8. The Global Competitiveness Report 2019. URL: <https://www.weforum.org/reports/global-competitiveness-report-2019>.
 9. Boston Consulting Group. URL: <https://www.bcg.com/ru-ru/industries/transportation-travel-tourism/center-digital-transportation/sectors.aspx>.
 10. Pro skhvalennja Nacionaljnoji transportnoji strateghiji Ukrainy na period do 2030 roku: rozporjadzhennja KМУ vid 30.05.2018 r. # 430-r URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/430-2018-r#Text>.
-

The purpose of the article is to form strategic directions for the development of domestic transport infrastructure.

The role of the transport industry in the development of the national economy is determined. It is established that transport is an infrastructure sector that meets the needs of the national economy and society in freight and passenger traffic.

The current state of domestic transport infrastructure is studied. Positive dynamics were noted, which was manifested in the growth of cargo turnover and passenger turnover.

Estimates of the development of domestic transport infrastructure using the Global Competitiveness Index and The Boston Consulting Group (BCG) are given.

Problems have been identified that hinder the full use of the potential of the domestic transport complex and negatively affect the development of infrastructure. Namely: limited road capacity; lack of funding; lack of modern technologies; significant wear of rolling stock; insufficient conditions for private sector participation.

Emphasis is placed on the feasibility of modernization and development of modern domestic transport infrastructure. The necessity of using a strategic approach to its development is noted. The peculiarities of the National Transport Strategy of Ukraine until 2030 are described.

The main prerequisites for its formation are: changes in the geopolitical situation; implementation of the European integration course and implementation of the Association Agreement between Ukraine and the European Union, the need for socio-economic reforms in the country, taking into account current challenges and risks. It contains the main priorities for the development of transport infrastructure, which are formed taking into account the course of European integration. Namely: competitive and efficient transport system; innovative development of the transport industry and global investment projects; safe for society, environmentally friendly and energy efficient transport; unhindered mobility and interregional integration.

The main directions of transport infrastructure development have been formed within the framework of the strategy, which are aimed at full use of the country's transit potential. Namely, the development of multimodal and intermodal transport; development of a mechanism for attracting private capital; introduction of modern innovative solutions and digital technologies; harmonization of the regulatory framework with the European one.